

Birinin zararına yaptığımız yemini bozmalıyız

Ahmet Bey: “Bir hatası nedeniyle işçimi işten çıkarmıştım. Çıkarırken de bir daha sana iş vermeyeceğim diye yemin ettim. Aradan bir hayli zaman geçti. Adam iş bulamadı. Perişan oldu. Şimdi yeniden çalışmak için bana geldi. Yalvarıyor. Ben seni işe almamaya yeminliyim diyorum, ama çare değil. Onu işe almaya ihtiyacım da var aslında ve yemin ettiğime pişman oldum. İşi biliyor ve yapıyor. Bu durumda ben ne yapayım? Yeminimi bozarsam günah olmaz mı? Kefaretini vermek sûretiyle adamı işe almakla doğru yapmış olur muyum? Eğer böyleyse kefareti nasıl ve ne şekilde ödeyeceğim?”

Yemin eğer bir farzı terk etmeye, Müslümanlar arası barışı bozmaya, Müslüman'lardan birinin veya birkaçının zararına, bir musibetin gelmesine veya bir menfaatin engellenmesine sebep olacak şekilde yapılmışsa; yemin bozulur, yani yemine uyulmaz ve yapılan yemin için kefâret verilir. Bu çerçevede yemini bozmak ve kefareti ödemek günah değildir. Bilâkis burada günah olan, birinin zararına olacağını bile bile yemin etmektir ve yemini sürdürmektir. Nitekim Cenâb-ı Hak buyuruyor ki: “Allah adına yaptığınız yeminleri iyilik etmenize, gûnahtan sakınmanıza ve insanların arasını düzeltmenize engel kılmayın. Allah işitir ve bilir.” 1

Öyleyse yaptığımız yemin iyilik etmemize ve insanların arasını ve işini düzeltmemize engel ise, böyle yemini bozmak ve kefareti ödemek doğru davranıştır.

Üç çeşit yemin vardır. Bunlar: 1. Lağv yemini. 2. Geçmişe dönük haberleri doğrulamak amacıyla yapılan yeminler. 3. Geleceğe dönük akit ve sözleşmeleri

kuvvetlendirmek için yapılan yeminler.

Bunlara sırayla temas edelim:

1. Lağv Yemini: “Lağv” tabiri Kur’ân’a aittir. Kur’ân, “doğru olduğu sanılarak, dil alışkanlığı ile veya yanlışlıkla” yapılan yeminleri bu tabirle zikreder. Ve bu tür yeminlerden dolayı sorumluluk olmadığını bildirir. Âyet şöyledir: “Allah sizi lağv türü yeminlerinizden dolayı sorumlu tutmaz. Lâkin bilerek yaptığınız yeminlerinizden dolayı sizi sorumlu tutar. Allah gafûrdur, halîmdir.”²

Lağv yeminine “alışkanlık yemini” de denebilir. Kişinin dilinin kasıtsız ve bilinçsiz olarak yemin cümlesine kayması bu cümledendir. Bu, bir yemin sayılmaz. Çünkü bu tür yeminler bir işi sağlama almak veya ispatlamak kastıyla yapılmış değildir. Bunlar, mânâsı düşünülmeden, kendiliğinden ağızdan çıkıveren sözlerden ibârettir. Meselâ herhangi bir konuşma sırasında ikide bir “Evet vallahi... Hayır vallahi” gibi sarf edilen sözler lağv sözleridirler. Yemin değildirler. Bu sözlerin kefâreti, mümkün mertebe dili bu sözlerden temizlemek ve yeminsiz konuşmaya alışmaktır.

2. Geçmişe dönük haberleri teyid eden yeminler: Bu tür yeminlere fıkıh literatüründe “gamûs yemini” de denmektedir. “Vallahi ben falan işi yaptım.” Veya “Allah’a yemin ederim ki, ben o kişiyi görmedim” gibi yapılan yeminler bu türdendir.

3. Geleceğe dönük akitleri ve verilen sözleri kuvvetlendirmek için yapılan yeminler: Bu tür yeminlere de fıkıh dilinde “Mün’akit yemin” denmiştir. “Vallahi şu işi yapacağım”, “Billahi oraya girmeyeceğim” gibi ifâdelerle, gelecekle ilgili işlere dönük verilen sözleri kuvvetlendirmek için yapılır. Peygamber Efendimiz’in (asm), “Allah’a yemin ederim ki, ben Kureyş’e savaş açacağım”³ sözü gelecekle ilgili yapılan yemine bir örnektir.

Lağv yemini için kefâret gerekmiyor. Fakat dili böyle alışkanlıklardan temizlemek gerekir. Diğer yemin türlerine gelince: Gerek geçmişe dönük haberlerle ilgili yalan yere bilerek yapılan yeminler için, gerekse geleceğe dönük akit ve sözleşmelerle ilgili yapılan ve bozulan yeminler için kefâret ödemek Allah’ın emridir, yani farzdır. Yapılan ve bozulan her bir yemin için öncelik sırasına göre: “1- On fakiri yedirmek. 2- Veya on fakiri giydirmek. 3- Veya mü’min bir köle âzâd etmek. 4- Ya da bunlara gücü yetmeyenlerin üç gün oruç tutması” şıklarından uygun olanı tercih edilmek sûretiyle kefarete ödenir.⁴ Yemini için on fakiri doyuran, on fakiri giydiren veya bir köle âzâd eden kimsenin, bundan başka ayrıca oruç tutmak gibi bir yükümlülüğü de yoktur. On fakiri doyurmaya, giydirmeye veya köle âzâd etmeye güç yetiremediği için zorunlu olarak oruç tutmayı tercih eden kimsenin de, “fakir doyurmak veya giydirmek”

yükümlülüğü yoktur.

Dipnotlar:

1- Bakara Sûresi, 2/224

2- Bakara Sûresi, 2/225

3- Ebû Dâvûd, 3285

4- Mâide Sûresi, 5/89